

GOTIKA

karakteristike vremena

- razdoblje **13.st. i 14.st.**
- **gotika** – pojava u drugoj polovici 12.st. u Francuskoj, a u ostalom dijelu Europe prihvaćena je u drugoj pol. **13. st.**
 - stil traje 13. i 14 st., a u nekim zemljama i znatno duže
 - promjene koje su se dogodile u društvu uzrokuju promjene u umjetnosti
 - snažan razvoj gradova i pojava statusa
- „ **slobodni kraljevski grad**” – grad nije više podložen feudalcu na čijem posjedu žive, kao ni onomu kroz čiji posjed prolaze
 - jača važnost kralja koji ima mogućnost zaštititi gradove od nasilja feudalaca
 - iz tog razloga pojačan razvoj gradova, a u njima **razvoj obrta, trgovine i novčarstva** – zato se gradovi mogu sami uzdržavati
 - trgovina se puno lakše odvija, nema više granica, tj. kretanje je puno sigurnije jer su građani zaštićeni od strane kralja, a za uzvrat građani moraju nešto plaćati kralju i biti mu potpora u slučaju rata
 - financijska neovisnost doprinosi jačanju građanstva kao staleža, njihovo bogaćenje, a s time i kulturni razvoj
 - **gradovi** postaju žarišta **kulture i umjetnosti** (do tada su to samostani)

- u gradovima se grade **sakralne građevine, javne građevine, palače** bogatijih građana
- sakralne građevine doživljavaju značajne promjene koje je omogućio razvoj matematike i tehnologije gradnje
- u 13. st. male državice se ujedinjuju u velika kraljevstva
- pojava **humanizma** od sredine 14. do sredine 15. st. – intelektualni i kulturni pokret nastao proučavanjem antičke književnosti, a koji se temelji na ljudskim vrijednostima, ljubavi prema čovjeku
- čovjek se bavi **filozofijom, znanostima, umjetnošću**, stavljajući sebe u središte zbivanja
- takav pokret utječe na odabir tema i načina oblikovanja:
 - **teme iz svakidašnjeg života** (prikazi gradova, građevina, prirode)
 - što **realnije prikazivanje svijeta** koji okružuje čovjeka
 - **portretni prikazi** – što realnije prikazati svakog čovjeka
 - u književnosti puno više **svjetovne poezije**
 - **novi crkveni redovi** – jednakost svih ljudi, bez obzira na klasnu pripadnost (franjevci i dominikanci)
 - propovijed u katoličkim crkvama ima novo značenje i jako je važno da ih ljudi čuju, pa se **propovijedaonica premješta na sredinu bočnog zida**
 - Kristova muka postaje jako važna, jer je **muka ljudska karakteristika**, pa se Krist čini bliži ljudima

usporedba stilova

ROMANIKA

- smjer prostiranja- **horizontalan**
- nosilac stila – **zid**
- mali otvori
- osnovni dojam – **jednostavnost**
- **adicija i subordinacija**
- kiparstvo - **plošni reljef**
- slikarstvo – **skromne boje**

GOTIKA

- smjer prostiranja- **vertikalan**
- nosilac stila – **prozor** (vitraile)
- veliki otvori
- osnovni dojam – **složenost**
- **jedinstvo**
- kiparstvo - **zaobljena skulptura**
- slikarstvo – **šarenilo boja**

Ovo umjetničko razdoblje je
podijeljeno na:

- 1) **Ranu** gotiku (druga pol. 12 st. i početak 13.st.)
- 2) **Visoku** ili **klasičnu** gotiku (13. st.)
- 3) **Kasnu** gotiku (od 14 st. - početak 15. st.)

gotika - arhitektura

1) Rana gotika (druga pol. 12 st. i početak 13.st. , početak gotike, jednostavni oblici, šiljasti luk, kontraforni sistem, križno-rebrasti svod

primjeri :

- 1) CRKVA ST. DENIS, Saint – Denis, sjeverno predgrađe Pariza, sredina 12. st.
 - kralj Dagobert I (vladao u prvoj pol.7. st.) - osnovao opatiju Saint-Denis kao benediktinski samostan
 - u 12. stoljeću opat Suger je obnovio dijelove opatijske crkve, i to koristeći inovativne konstrukcije i nove dekorativne odlike koji će kasnije postati temeljne odlike novog gotičkog stila

crkva Saint - Denis

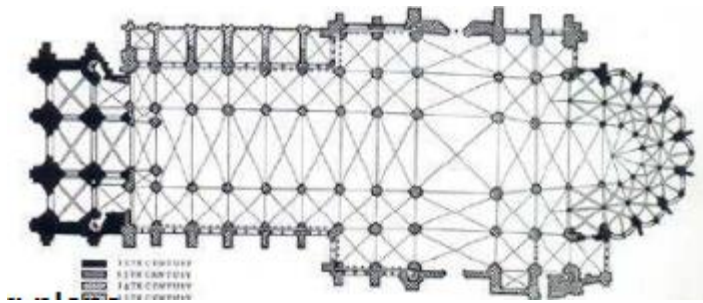
Zapadno pročelje bazilike Saint-Denis

Kor i oltar bazilike iz oko 1144. god.

Unutrašnjost prve gotičke katedrale St. Denis opata Sugera iz 1231., Pariz.

2) KATEDRALA NOTRE - DAME, Pariz, Francuska, 12. st.

- gradnja započinje 1163. godine, a katedrala je dovršena tek 1345. godine kao prvo remek-djelo gotičke umjetnosti
- zapadni ulaz u Notre-Dame ističe se simetričnošću i uravnoteženošću arhitektonskih elemenata
- neka od glavnih obilježja katedrale su prostranost, uravnoteženost pročelja, elegancija kontrafora te vrlo vrijedni prozori sa slikama na staklu (vitraži, vitraji)
- katedrala je peterobrodna (duga 130, široka 48, a visoka 36 metara)
- dvostruki deambulatorij kora nadovezuje se neposredno na bočne brodove, a kratki transept jedva prelazi širinu fasade i daje crkvi oblik latinskog križa
- sistem potpornih stupova i lukova (kontrafore)koji okružuju cijelu građevinu nose glavni dio težine konstrukcije
- potporni lukovi i stupovi raspoređeni su u više redova u vidu kaskada
- zapadno pročelje katedrale primjer je gotičke elegancije
- pročelje uokviruju dva zarubljena tornja (strelasti završeci uobičajeni u gotici nisu nikad bili izvedeni, tako da kule završavaju terasastim krovovima)
- potporni stupci pojačavaju uglove kula i dijele pročelje na tri glavna dijela. Rješenje je trokatno
- prisutan je gotički vertikalizam unutrašnjeg prostora, veliki prozori, lakoća i vitkost oblika
- tri portala na glavnom ulazu su raskošno ukrašena
- glavni brod daje dojam jedinstva jer ga možemo obuhvatiti pogledom

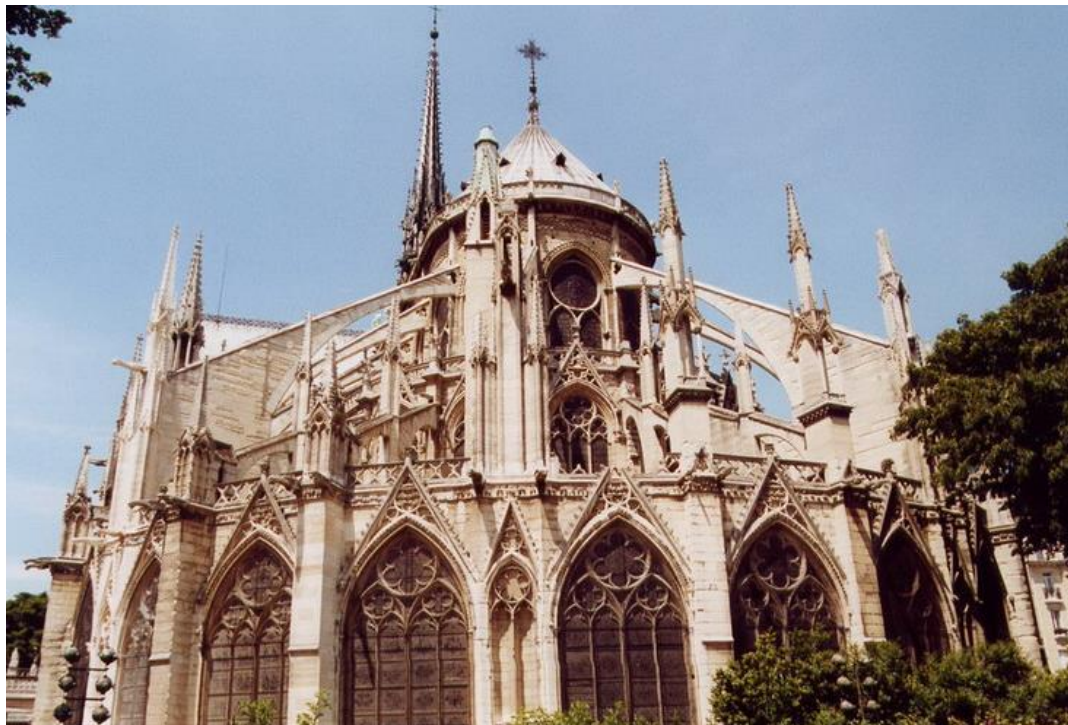
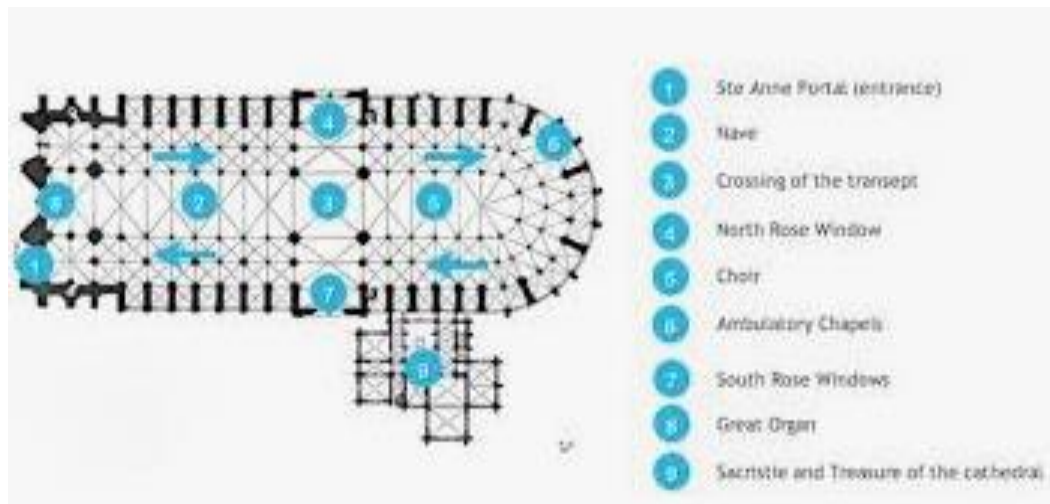

Notre-Dame

Zapadni ulaz u Notre-Dame

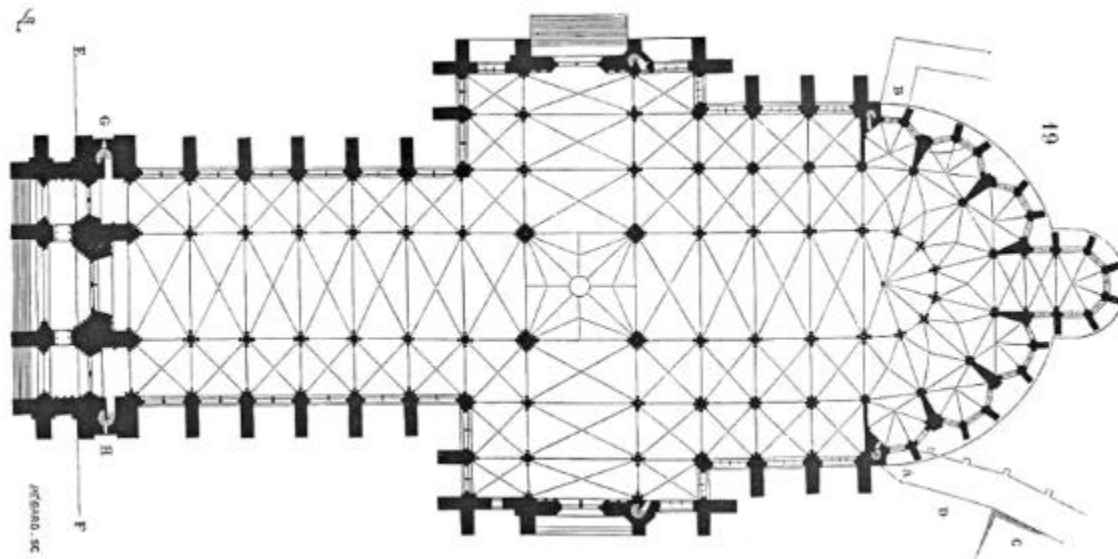

2) **Visoka ili klasična gotika** (13. st.)

- primjenjena sva načela gotike

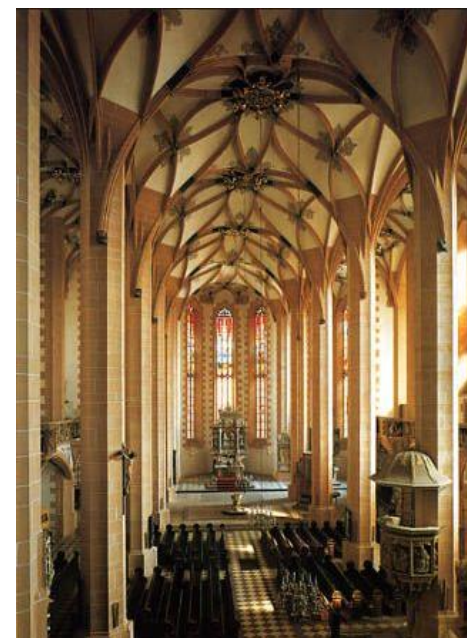
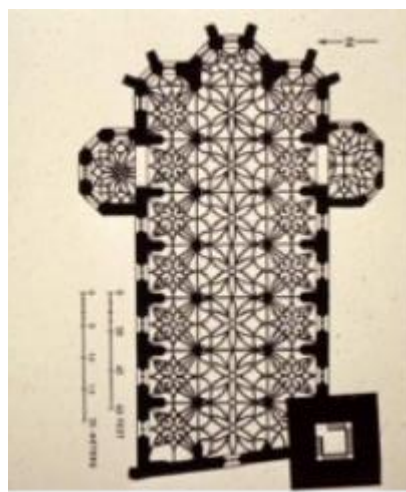
1) KATEDRALA NOTRE – DAME u Amieniu, Francuska

3) **Kasna** gotika (od 14 st. - početak 15. st.)

- donosi gubitak ravnoteže u odnosu konstrukcije i dekoracije, obilježena je pretrpanošću ukrasima, pojavljuju se ukrasi u obliku plamena koji se u Francuskoj naziva *gothique flamboyant* (**plamena gotika**), a u Italiji *gotico fiorito* (**cvjetna gotika**)
- **gotika u Njemačkoj** – pr. CRKVA SV. ANE, Annaberg, Njemačka, pol. 14.st.-pol. 15. st.
- dvoranska crkva sa dekorativnim rebrastim svodom, ornamenti u obliku cvjetova, rebra tamnije obojena

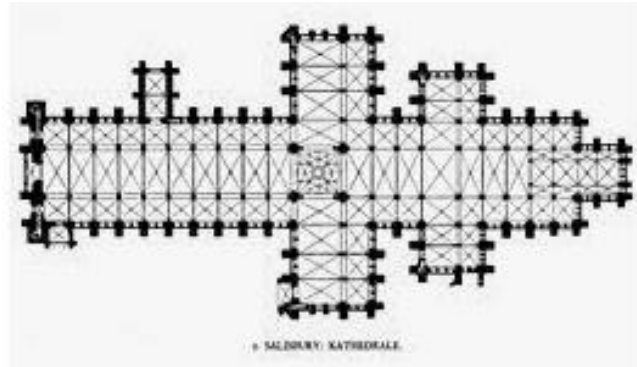

GOTIKA U ENGLESKOJ

- u Engleskoj se obogatila novim varijantama u konstrukciji svodova (London, Wells)
- gotika u Engleskoj se dijeli na:
 - a) **ranoenglesku gotiku** – 13. st. („oštra gotika „ jer je tlocrt strogo geometrijski i ima oštre kutove
 - b) **dekorativni stil** – 14. st.
 - c) **perpendikularna** gotika – 15.st. karakteristična za englesku, stupovi snopastog oblika koji se neprekinuto pretvaraju u mrežu križnog svoda, tzv. **lepezasti svod**

1) pr. KATEDRALA ST. MARY, Salisbury, Engleska, 13. st.

- ranoengleska gotika
- građena na otvorenom terenu , izvan grada
- tlocrt u cjelini sastavljan od četverokuta („cistercitski tlocrt”), tri uzdužna broda sa dva poprečna dvobrodna transepta, na križištu gl. uzdužnog broda i šireg transepta nalazi se središnji toranj (123m)
- uočljiva je još jedna posebnost gotike u Engleskoj – četvrtasta apsida
- gotička katedrala u Francuskoj ima visinu kao osnovnu karakteristiku, dok Engleska nedostatak visine nadoknađuje duljinom tlocrta i bogatom dekoracijom

2) KAPELA KING'S COLLEGE, Cambridge, Engleska, 15.st.

- zidovi su u potpunosti zamjenjeni prozorima
- zidovi su odjeljeni u pravilne odsječke vertikalnim elementima koji vode pogled na svod na kojem rebra tvore lepezaste oblike – **lepezasti svod**

GOTIKA U ITALIJI

-Italija gotiku u potpunosti ne prihvaća, a arhitektura se u ovom razdoblju u Italiji veže na tradiciju

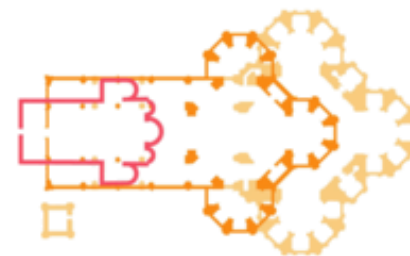
-u Italiji su se više primjenjivali njezini dekorativni negoli konstruktivni elementi (Firenca, Siena, Orvieto)

pr. 1) KATEDRALA U FIRENCI, SANTA MARIA DEL FIORE, 13.-15. st.

- gradnju katedrale započeo je Arnolfo di Cambio 1296. godine
- Talijani, poput Nijemaca, su nevoljko napuštali romanički stil i prihvaćali gotiku (već nakon 1400. godine, okrenuli su se novom renesansnom stilu)
- gotički stil je općenito bio ublažen i modificiran klasičnim proporcijama i mediteranskim poštivanjem ljudskog mjerila – za širinu više nego za visinu
- mnogi arhitekti su kasnije proširivali i mijenjali Di Cambiov izvorni projekt
- Giotto je sagradio odvojeni zvonik (*campanil*) 1334. godine Giotto je zamislio visoki i elegantni toranj koji se naoko sužava i postaje lakši s visinom (84 metra)
- zvonik su završili Andrea Pissano i Francesco Talenti koji su se držali Giottovog nacrtu
- gradnju oltara i tambura oktogonalne kupole, koju nisu mogli dovršiti jer još nije bilo izumljeno izvodivo konstrukcijsko rješenje
- kupola je izvedena tek u 15. st. (Filippo Brunelleschi)

Unutrašnjost katedrale

- Santa Reparata
- Il progetto di Arnolfo di Cambio
- Ingrandimenti di Francesco Talenti (pianta attuale)

Plan katedrale s proširenjima

UTVRDE ili FORTIFIKACIJE

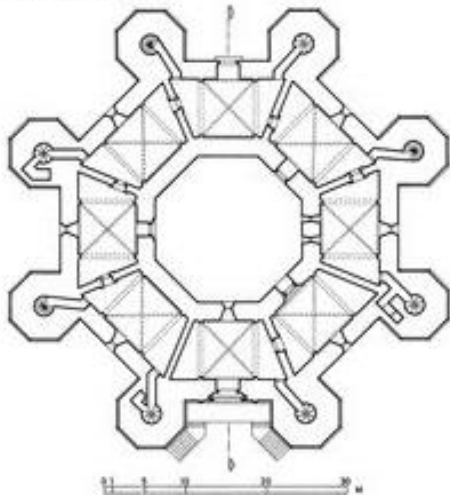
-građevine i konstrukcije koje služe obrambenom ratovanju

pr. 1)CASTEL DEL MONTE, Italija, 13.st.

- tlocrt utvrde (ali i njenih osam kula) je izveden isključivom uporabom osmerokuta u strogoj simetriji što ukazuje na geometrijsku kompoziciju
- ulazna vrata plastično su izdvojena i naglašena visokim zabatom, kapitelima i vijencem
- podjelu unutrašnjosti na dva kata čitamo izvana po uskom zaobljenom vijencu koji obilazi čitavu građevinu i dijeli je vodoravno
- otvori – po jedan prozor između dvije kule, prizemlje monofora , kat bifora, otvori na kulama ne postoje

Castel del Monte, pianta

PALAČE

-raskošne gradske rezidencije vladara – feudalaca, plemića, bogatih građana

1) PALAČA JAQUESA COEURA, Bourges, Francuska 15. st.

-peterokutno dvorište, nepravilan tlocrt oko njega

-nepravilnost tlocrta vidljiva u volumenu kod kojeg se visine stalno mijenjaju – naglašena dinamika

-otvori su različitih veličina i oblika

2)pr. CA D'ORO (ZLATNA KUĆA), Venecija, 15.st.

- glavno pročelje Ca 'd'Oro okrenuto je na Canal Grande, izgrađeno je u stilu mletačke cvjetne gotike
- palača je dobila ime po pozlaćenim ukrasima na glavnom pročelju
- izgrađena oko manjeg unutarnjeg dvorišta
- glavno pročelje- lijevi dio je otvoren, u prizemlju trijemom (stupovi povezani lukovima, polukružni i šiljasti), na katovima lođama (stupovi sa šiljastim lukovima iznad kojih je kameni ukras **mrežište**), na prvom katu nešto grublje, na katu nježniji ukras
- desni dio je prilično zatvoren

3) PALAZZO PUBBLICO (komunalna palača), Siena

- javna građevina na Piazza del Campo
- zidovi rasčlanjeni raskošno dekoriranim triforama
- nadvisuje ju toranj

Urbanizam gotike

-gotički grad – samostalan

-gradovi imaju svoju intelektualnu elitu – osnivanje sveučilišta

-gradovi – žarišta kulture

opće karakteristike gotičkih gradova:

- nepravilnog oblika (radijalni, kružni, linearni)
- ograđeni zidinama
- unutar zidina zgusnuti blokovi kuća
- uske, vijugave, nepravilne ulice
- zoniranje grada – stambene četvrti, obrtničke četvrti
podijeljene po zanimanjima, trgovačke četvrti, gradski trgovi
(svjetovni i crkveni)
- policentričnost
- gradski trg je dominantan prostor grada

opće karakteristike gotičkih gradskih trgova:

- u središtu grada
- kompaktan prostor koji zatvaraju obodni objekti tijesno priljubljeni jedan uz drugi
- slabo uočljive ulice koje se slijevaju na trg
- namijenjen javnim sadržajima – trgovanju, obrtu, zabavi, politici, upravi
- često dva trga – sakralni uz crkvu, svjetovni uz gradsku vijećnicu

- Siena** je grad i sjedište istoimene provincije u talijanskoj regiji Toskani (tal. Toscana) u središnjoj Italiji
- karakteristična srednjevjekovna urbana struktura
- oko grada zidine nepravilnog oblika (zidine oko same gradske strukture ali i oko okolnog poljoprivrednog zemljišta)
- u središtu grada dva gradska trga
- Piazza del Duomo kojim dominira katedrala i Piazza del Campo kojim dominira gradska vijećnica Palazzo Pubblico

Siena:- **Piazza del campo**-lepezasta forma

-denivelacija razlika u visini 5m

-svjetovni trg s gradskom vijećnicom u donjem ishodištu

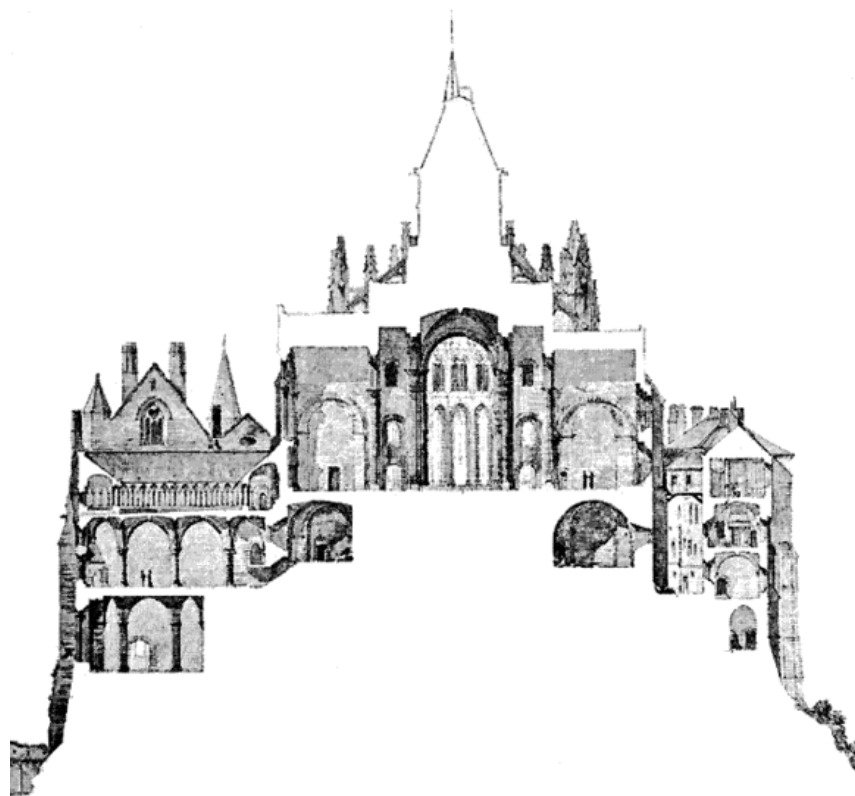
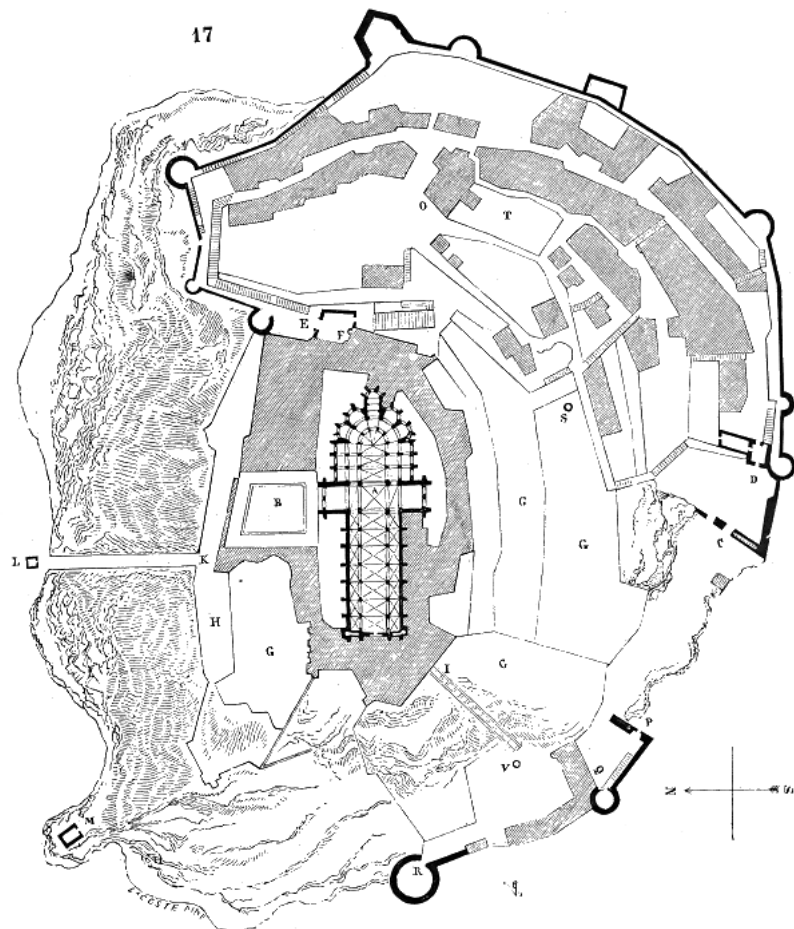
MONT SAINT – MICHAEL, Francuska

Mont Saint-Michel (hrv. "*Planina Svetog Mihovila*") je srednjovjekovni burg izgrađen oko samostana svetog Mihovila u Normandiji u blizini Avranchesa u Francuskoj

- cijeli je kompleks, uključivo i naselje ispod samostana, opasan zidinama i utvrdama
- crkva ima obilježja kasne romanike do kasne gotike

Tlocrt kompleksa

Presjek kompleksa

